Hoofdstuk II: De studie van het geheugen (pp. 97-268)
1. De filosofische traditie (pp. 104-109)

§1. De oudste theorie over het menselijk geheugen is waarschijnlijk de "tabula rasa" van Plato, waar het opslaan van het geheugen vergeleken werd met een wasbord (metafoor van het wastablet). Alles wat onze centrale verwerkingseenheid binnenkomt, wordt vastgelegd via een afdruk in het bord. Zolang het afgedrukt staat, kunnen we het ons herinneren.

§2. Plato doet hiervoor een beroep op zijn leermeester Socrates. In de Theaetetus, waarin een leerling met Socrates debatteert, stelt Socrates dat we een blok in onze ziel hebben (geschenk van één van de Muzen), bij de één al kleiner dan de ander, bij de één al wat zuiverder was dan de ander…

§3. Het concept van een wastablet komt ook voor bij Aristoteles (de memoria et reminiscentia). De ervaring opgenomen door de zintuigen wordt in ons geheugen omgezet tot een beeld (eikon). Afhankelijk van de kwaliteit van de was blijft de ervaring beter bewaard (kinderen en ouderen hebben slechtere was). De pneuma, het centrale begrip van de fysica, is transportmiddel voor de herinnering en dit gebeurt met een verzwakkende beweging van zintuiglijke indrukken door het lichaam, en waarbij het eindpunt het hart is als zetel van de emoties (iemand iets op het hart drukken). Hierna verder transport naar hersenen.

§4. De idee van het wastablet wordt overgenomen in de literatuur (Cicero), waarbij de geoefende spreker beelden in de achtergrond kan zetten om ze daarna naar believen weer naar voor te halen. Thomas van Aquino schrijft in de 13e eeuw dat de herinnering een reductie is van de oorspronkelijke gewaarwording (de was neemt het beeld van de zegelring over, maar het materiaal van de zegelring speelt geen rol).

§5. Wat betreft het terugzoeken van informatie in het geheugen gebruikt Plato een andere metafoor. Hij vergelijkt het geheugen met een vogelkooi, waar we, wanneer we een herinnering of feit oproepen, lukraak een vogel vastgrijpen. Zo kan kennis op 2 manieren voorhanden zijn: kennis bezitten betekent de vogel in je hok zitten hebben, kennis hebben betekent de vogel in je hand hebben. Onderwijs voegt vogels aan de kooi toe. Zich vergissen is eigenlijk gewoon de verkeerde vogel vastgrijpen.

§6. Aristoteles is de eerste die een uitgebreide analyse maakte van de condities waaronder associaties gevormd worden, en de rol van associaties bij het ophalen van informatie uit het geheugen. Zintuiglijke indrukken worden in het geheugen opgeslagen als verbanden, associaties genoemd (gelijkenis qua kleur, vorm, klank, aard,…).

§7. Aristoteles formuleert 3 wetten: de wet van gelijkenis (gedachte hond roept andere hond op), de wet van contrast (warm-koud…), en de wet van contiguïteit (koppeling tussen beelden wanneer de ermee corresponderende waarnemingen op zelfde plaats en tijd gedaan zijn; verband tussen beker wijn en het leegdrinken ervan; zogenaamde contigue waarnemingen). Vooral de laatste wet maakt duidelijk dat er geleerd kan worden, dus dat door herhaling associaties kunnen gemaakt worden.

§8. Aristoteles heeft een grote invloed op de hieruit voortvloeiende stroming, met name het Brits associationisme (Mill en de mentale mechanica van samenvoeging van complexe ideeën). Het geheel heeft geen volledig, doch wel partieel verschillende eigenschappen dan de delen. Dit uit zich uiteraard ook in de mentale chemie (zie ook Wundt).

§9. Descartes' geheugentheorie ligt in de lijn van zijn dualisme: er bestaat een spiritueel en een lichamelijk geheugen